

'De beste thrillerschrijver van Nederland.'

Algemeen Dagblad

[OPERATIE CONDOR]

DE DIPLOMAAT

A.C. PORTER

PROLOOG

Bahía de Concón, Chili

18 september 1973

Voor me bewogen de benen van Mateo door het witte schuim. Links van ons sloegen de golven op de zwarte rots te pletter. Om in het rustige water van de volgende baai te komen moesten we door de sterke aflandige stroming die vlak langs de rots liep, met het gevaar dat we kilometers ver de oceaan ingezogen zouden worden. Onze ouders hadden Mateo verboden om dit spel met mij te spelen omdat ik pas tien was en nog niet sterk genoeg zou zijn, maar in het water was ik mijn vier jaar oudere broer al bijna de baas.

Zijn benen verdwenen onder water en ik wist dat hij de mui bereikt had en nu naar de bodem zwom omdat de stroming daar minder sterk was. Ik voelde nu ook het water aan me trekken en dook achter hem aan. Met krachtige halen zwom ik door een werfelwind van zandkorrels en plukken zeewier naar de diepte, waar ik steeds beter mijn koers kon houden en al snel meer kon zien. Schuin rechts voor me zag ik Mateo, die iets meer afgedreven was en nu uit alle macht probeerde zijn voorsprong te behouden. Ik zette nog eens extra aan en zag al snel de branding boven me bruisen. Het water om me heen werd troebel en een aantal slagen zag ik helemaal niets. Maar toen ik door een muur van zand en luchtbelletjes brak werd het water heldergroen en zag ik Mateo's benen voor me over de bodem glijden.

Met een paar ferme beenslagen spurtte ik achter hem aan en greep triomfantelijk zijn enkel beet. Ik zette me schrap voor de krachtige ruk waarmee hij aan mijn greep zou proberen te ontkomen, maar Mateo had een andere tactiek gevonden. Hij bood helemaal geen weerstand, waardoor ik hem als vanzelf tegen me aan

trok. Een arm gleed kameraadschappelijk over mijn schouder. Een vreemde rilling trok door mijn lijf. Een koude stroom? Ik duwde hem van me af, waardoor zijn lichaam draaide en ik in de restanten van een door de vissen uitgevreten gezicht keek.

Ik slaakte een doodscreet en voelde het zoute water diep mijn keelgat instuwen. Uit alle macht probeerde ik het dode gewicht dat me nu omarmde van me af te duwen; proestend kwam ik boven. Ik zag mijn broer in het ondiepe water staan. Hij staaarde me verdwaasd aan terwijl overal om ons heen dode lichamen op het water deinden.

In 1999 werkte ik op de Nederlandse ambassade in Madrid en werd ik overgeplaatst naar mijn geboorteland Chili. Dit verhaal gaat over die overplaatsing, en over de zoektocht naar mijn moeder en mijn broer, van wie ik in september 1973 gescheiden werd.

Arturo Visconti Morales

1999

1

Sevilla, Spanje

24 april 1999

De zoete geur van oleander was een van de vele verleidingen die de steegjes en patio's van de oude binnenstad van Sevilla vulden. Onschuldige verleidingen, gevaarlijke verleidingen en dodelijke verleidingen.

Ik keek opzij naar de jonge vrouw die vanochtend vanuit Madrid met me mee was gereisd naar Sevilla. Marie-Louise was ontegenzeggelijk een mooie verschijning, maar ze was niet mijn type. Misschien nog wel belangrijker: ik had niet háár interesse. Ze kwam voor iemand anders en haar gespannen blik verried dat diegene elk moment kon arriveren.

Mijn blik dwaalde af naar de nachtvlinders tussen de giftige witte oleanderbloemen, en ik dacht terug aan de bloementuin van mijn ouders in Chili. Het was de veilige plek in mijn hart, mijn toevlucht waar ik schuilde als die andere beelden me dreigden te verzwelgen. Maar ditmaal vormde het juist de trigger en werd ik overspoeld door de herinnering aan die afschuwelijke dag in 1973.

Mateo verliet in paniek als eerste het water, ik volgde hem op de voet. Het uitgevreten gezicht van het lichaam in het water was akelig dichtbij gekomen en volgde me door de zandduinen tot aan het Casa Pescadores, het oude vissershuis dat de overgrootouders van mijn vader eind negentiende eeuw hadden laten bouwen. Zowel onze opa en vader als Mateo en ikzelf waren er geboren.

Buiten zinnen renden we door de bloementuin richting de voordeur, die half openstond. Mateo stormde het huis binnen alsof de duivel hem op de hielen zat, maar nog voordat ik de deurdrempel

gepasseerd was hoorde ik mijn broer een kreet van afgrijzen slaken. En toen zag ik wat hij zag. Aan de zware houten draagbalk in het midden van de hal was een dik stuk touw opgehangen, waaraan het levenloze lichaam van mijn vader bungelde. Niet aan zijn nek... maar gespiësd door een enorme haak... uit de vismeelfabriek van mijn ouders? De bloederige punt stak dwars door zijn met bloed doordrenkte borst. Ik draaide me om en strompelde naar buiten, steeds verder van het ontredderde geluid uit Mateo's keel. Onder de strakblauwe hemel zakte ik in elkaar tussen de oleanderstruiken en hoorde ik als door een waas het gonzen van de bijen.

Marie-Louise stootte me aan. 'Wie is zij?'

Ik maakte me los van mijn herinnering en volgde haar blik naar een jonge blonde vrouw met een camera.

'Ze maakt foto's van de gasten,' zei ik gelaten. 'Ze hoort bij de organisatie. Het is oké.'

Marie-Louise zweeg. In haar ogen las ik zowel afgunst als bewondering.

'Ze is mooi,' liet ik me ontvallen.

'Ja.'

Marie-Louise wendde haar hoofd af en keek naar de chic geklede gasten die juist arriveerden. Ik zag de obsessie in haar ogen en vroeg me niet voor het eerst die avond af of ik er wel verstandig aan had gedaan om haar mee te nemen. Marie-Louise stamde uit een oudadellijk geslacht, maar verkeerde keuzes hadden dat bloed generaties lang dermate verdund dat er nog slechts een fletsblauw door haar aderen vloeyde. Vanavond zou ze de bloedlijn herstellen.

Ik keek op mijn horloge en wist dat 'ons' bezoek elk moment kon arriveren. De ambassade in Madrid was nauw betrokken bij het geheime bezoek, en als tweede man was ik er persoonlijk verantwoordelijk voor dat alles soepel zou verlopen. Ik moest scherp zijn. Maar nauwelijks had ik me dit voorgenomen of er gebeurde iets waardoor ik de regie compleet verloor.

‘Arturo?’

Ik draaide me om.

Er verscheen een glimlach op het zongebruinde gezicht van Baltasar Garzón, de Spaanse onderzoeksrechter die Groot-Brittannië om de uitlevering van de voormalige Chileense dictator Augusto Pinochet had gevraagd.

‘Baltasar!’

Garzón lachte hardop en stelde zich voor aan Marie-Louise, die hem geïntrigeerd bestudeerde.

‘Gefeliciteerd met je nieuwe post in Chili,’ zei Garzón tegen mij. ‘Wanneer begin je?’

‘Op 1 juni,’ antwoordde ik. ‘Ik vertrek half mei al.’

Hij bekeek me met zijn kenmerkende warme blik – kenmerkend voor vrienden en bondgenoten, in elk geval. ‘Het moet heel bijzonder zijn om terug te keren naar je geboorteland.’

Ik knikte. ‘Ja, zeker nu er eindelijk gerechtigheid komt en Pinochet uitgeleverd zal worden.’

‘Arturo... Ik weet niet of het jouw zaak zal helpen.’ Zijn stem klonk meelevend.

Ik begreep waar hij op doelde. Pinochet zou aan Spanje worden uitgeleverd voor de berechting van misdrijven onder het antifolterverdrag van de Verenigde Naties, maar dat verdrag was pas in december 1988 van kracht geworden in Chili. 177 van de 180 tenlasteleggingen hadden betrekking op misdrijven die vóór 1988 waren gepleegd, en kwamen dus te vervallen. Mijn zaak, de moord op mijn vader, waar ik al maanden met Garzón over in gesprek was en die we aan de tenlastelegging wilden toevoegen, miste ineens elke grondslag. Maar evengoed betekende het veel voor me dat de man die ik verantwoordelijk hield voor het leed dat ik had moeten ondergaan, eindelijk zou worden uitgeleverd.

‘Het belangrijkste is dat die schoft nu alsnog terecht zal staan.’

‘We zijn er nog niet...’ zei Garzón voorzichtig.

Ik wuifde zijn opmerking weg. ‘De Britse minister van Buiten-

landse Zaken heeft tien dagen geleden de voortgangsmachtiging ondertekend. Na de uitspraak van het Britse Hoger Gerechtshof staat niets zijn uitlevering nog in de weg.'

Garzón glimlachte opnieuw, maar ditmaal iets zuiniger. 'Ik geef het pas als we Pinochet hier in een cel hebben zitten.'

Er klonk tumult, en ik draaide me om. 'Het bezoek' was gearriveerd. Hij liet de fotografe geïrriteerd weten dat hij het niet op prijs stelde dat er foto's van hem werden gemaakt. Ik stond op en liep op hen af om de boel te sussen, maar ze had de rossige jongeman al met een ontwapenende glimlach tot bedaren bracht. Toen ik terugkeerde keek Marie-Louise me verwijtend aan. Blijkbaar had ik haar moment verpest.

'Wie is die jongeman?' vroeg Garzón.

'Dat, mijn beste Baltasar, is onze kroonprins, Willem-Alexander,' antwoordde ik.

Garzón keek peinzend naar de prins en de blonde fotografe.

'Ken je haar?' vroeg hij.

Ik schudde mijn hoofd.

'Ze is de dochter van een van de bewindslieden van de voormalige Argentijnse dictator Jorge Videla. Haar naam is Zorreguieta. Máxima Zorreguieta.'

DRIE WEKEN LATER

2

Madrid, Spanje

14 mei 1999

Het was vrijdagmiddag, je kon een speld horen vallen in de gangen van Hof nr. 5.

Ik bladerde door het dossier dat Garzón me zojuist had overhandigd. De meeste stukken had ik zelf aangeleverd, maar een vergeelde fax van een paspoort deed me verstijven.

Ik zag de foto en vrijwel meteen daarna de naam: Mateo Visconti Morales.

Ik keek Garzón verbouwereerd aan. Zijn blik had iets vaderlijks. 'Is het je broer?'

Ik knikte. 'Wanneer...'

'20 november 1975. Ik trof het aan in een ander dossier. Een geheim onderzoek waar ik aan werk.'

Ik liet de datum op me inwerken. De dag waarop de Spaanse dictator Francisco Franco was gestorven.

'Wat heeft mijn broer met de dood van Franco te maken?'

Garzón beloonde mijn scherpzinnigheid met een goedkeurend knikje.

'Het paspoort was onderdeel van een diplomatiek verzoek.' Hij trok een map uit de lade van zijn bureau. 'Franco overleed 's ochtends, en nog diezelfde dag werd vanuit Chili alle informatie over de delegatie die Pinochet naar de staatsbegrafenis zou vergezellen naar Spanje gefaxt.'

Ik staarde Garzón aan. 'Dit is een vergissing! Mateo zou nooit...'

'Dat weet je niet,' antwoordde Garzón. 'Je kent het pad niet dat je broer heeft moeten bewandelen.'

'Gelul!' riep ik uit. 'Die man is verantwoordelijk voor de dood

van onze vader. Mateo zou nog liever sterven dan voor die duivel werken.'

Ik staarde naar het bleke gezicht op de foto. Het paspoort was van juli 1975, bijna twee jaar na die noodlottige dag.

'Wat kun je je nog herinneren van de uitspraak van de kinder-rechter?' vroeg Garzón.

Ik keek hem verward aan. 'De kinderrechtser?'

'Ja, die een besluit nam over de adoptie. Jij kwam in aanmerking voor een buitenlandse adoptieprocedure. Was dat niet vreemd? Je was al tien jaar.'

Ik knikte. 'In 1973 was adoptie uit het buitenland een schemergebied. Pas in 1974 werd het in Nederland opgenomen in de adoptiewet. Op haar sterfbed een jaar geleden vertelde mijn adoptiemoe-der me hoe het precies gelopen was. De staatsgreep in Chili en de beelden van lichamen in de straten van Santiago gingen de wereld over, en er waren berichten dat veel kinderen hun ouders verloren hadden. Mijn ouders waren ongewild kinderloos en een adoptiebureau adviseerde hun om een kind uit Chili te adopteren. Vanwege de bijzondere omstandigheden waren daar ook enkele oudere kinderen bij. Voor de bemiddeling werd een aanzienlijk bedrag gevraagd.'

Garzóns wenkbrauwen gingen omhoog. 'Dat komt gevaarlijk dicht in de buurt van kinderhandel.'

Ik knikte.

'En je broer? Te oud?'

'Mateo was veertien. De rechter stuurde hem naar een opvoedingskamp.'

'Weet je nog hoe dat kamp heette?'

'Nee.'

Garzón roffelde zachtjes met zijn vingertoppen op het blad van zijn bureau. 'Hij was veertien in september '73?'

'Ja.'

Garzón tilde zijn rechterwijsvinger op en wees naar de fax, die ik nog altijd in mijn handen had. Ik scande het paspoort en be-

greep ineens waar hij op doelde. Zijn geboortedatum klopte niet. Ik kneep mijn ogen tot spleetjes. 'Ze hebben hem twee jaar ouder gemaakt.'

Garzón keek me aan over zijn brillenglazen. 'Als volwassene zou hij makkelijker zelfstandig door Europa kunnen reizen.'

Hij haalde een ander document uit de map. 'Hij arriveerde in november 1975 in Madrid via een vlucht uit Rome, waar een maand eerder een moordaanslag was gepleegd op Bernardo Leighton en zijn vrouw.'

Ik spitste mijn oren. Deze zaak kende ik. Leighton, voormalig Chileens minister en criticus van Pinochet, was gevlucht naar Italië en overleefde de moordaanslag ternauwernood.

'In '93 werd de Chileense Amerikaan Michael Townley in Italië bij verstek voor die aanslag veroordeeld,' ging Garzón verder. 'Op 22 november 1975 zat hij op dezelfde vlucht als jouw broer, van Rome naar Madrid.'

Onderzoeksrechter Garzón keek me scherp aan. Het vaderlijke was uit zijn blik verdwenen en ineens begreep ik de reden van dit gesprek. Ik zat hier niet als slachtoffer, maar als iemand die mogelijk een aanwijzing had voor het spoor naar de dader.

'Op 24 november, de dag na de begrafenis van Franco, vloog de delegatie zonder hem terug naar Santiago, waar twee dagen later de startbijeenkomst van Operatie Condor zou plaatsvinden.'

'Operatie Condor?'

Garzón knikte. 'Ja, misschien wel het best bewaarde geheim van de Koude Oorlog, dat pas in 1992 aan het licht kwam toen in Paraguay lang verborgen documenten ontdekt werden. Operatie Condor was een samenwerkingsverband tussen verschillende Zuid-Amerikaanse landen, waarbinnen ze onderling informatie over linkse activisten uitwisselden en gezamenlijke hunter-killer-teams inzetten om die uit te schakelen. We weten inmiddels dat deze teams niet alleen actief waren in Zuid-Amerika zelf, maar ook in Europa en de Verenigde Staten.'

‘En jij denkt dat mijn broer daarbij betrokken was?’

Garzón woog zijn woorden. ‘Voor een oordeel is het te vroeg, maar de feiten spreken niet in zijn voordeel.’

Hij haalde een foto uit de map en schoof hem naar me toe. ‘Dit is zijn laatste teken van leven. Op de achtergrond de Palast der Republiek in Oost-Berlijn. Vanaf dat moment ontbreekt elk spoor.’

Ik staarde naar de foto. Een jongeman met een smalle dunne snor en een zonnebril met grote glazen, die net een sigaret aansteekt. Toch herkende ik mijn broer meteen.

‘Mateo reisde inmiddels onder een andere naam,’ zei Garzón. ‘Deze foto is gemaakt door de BND, de West-Duitse geheime dienst.’

Ik keek Garzón vertwijfeld aan. ‘Hoe kom je hieraan?’

Garzón glimlachte. ‘In 1978 werd Townley, de man op de vlucht uit Rome, door Chili uitgeleverd aan de vs voor zijn betrokkenheid bij een moordaanslag in Washington in 1976 en werd daar veroordeeld tot tien jaar gevangenisstraf waarvan hij er vijf uitzat. Verschillende landen vroegen de vs vervolgens om zijn uitlevering, maar in ruil voor zijn getuigenissen tegen andere betrokkenen werd hem immuniteit voor verdere vervolging geboden en werd hij na zijn vrijlating opgenomen in een getuigenbeschermingsprogramma. Bij een van die uitleveringsverzoeken trof ik deze foto aan. Opnieuw een link tussen Townley en jouw broer.’

Ik liet zijn woorden op me inwerken en probeerde me een voorstelling te maken van Mateo als lid van een moordcommando. Het stond zó haaks op het beeld dat ik van hem had. Van mijn zacht-aardige broer die wars was van geweld.

‘Mag ik deze foto houden?’

Garzón knikte en ik stopte de foto in mijn portemonnee.

‘Er is nog iets wat je moet weten,’ zei Garzón.

Ik keek op terwijl hij een lijst met namen voor me neerlegde. Bovenaan de lijst stond een enkel woord: DINA. Halverwege de pagina was een naam omcirkeld, Alma Álvarez. De naam zei me niets.

Nu liet Garzón me een pasje zien. Dezelfde naam, plus een foto.

Mijn hartslag schoot omhoog. Het kapsel was korter dan ik me herinnerde en ik had haar, net als mijn broer, al zesentwintig jaar niet gezien, maar de vrouw op de foto was ongetwijfeld mijn moeder. Het eerste teken van leven sinds haar verdwijning.

‘Je kent haar?’ vroeg Garzón.

Op het pasje stond DINA volledig uitgeschreven: Dirección de Inteligencia Nacional, en ik realiseerde me waar ik de term van kende. De DINA was de Chileense geheime dienst, verantwoordelijk voor de dood van duizenden mensen.

‘Nee,’ loog ik.

Garzón keek me zwijgend aan.

‘Wanneer vlieg je naar Santiago?’ vroeg hij uiteindelijk.

‘Morgenavond.’

Hij schoof de stukken terug in de dossiermap en borg die op in een lade van zijn bureau. Hij keek op. ‘Wees op je hoede, Arturo. In Chili dragen veel mensen voor altijd een masker.’